

УДК 02 : 004 + 37 : 001. 32] (477-25) НАПН

Яцишин Анна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу комп'ютерно орієнтованих систем навчання та досліджень Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ, e-mail: svetlorusova@ukr.net.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Анотація

У статті проаналізовано соціально-психологічні аспекти впровадження електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України (НАПН України), розглянуто процес соціально-психологічної адаптації наукових працівників до сприйняття інновацій, наголошується на важливості врахування означених аспектів для успішного функціонування електронної бібліотеки, визначено психологічні перешкоди для впровадження електронної бібліотеки НАПН України. Сформульовано рекомендації для зменшення впливу соціально-психологічних аспектів в процесі впровадження електронної бібліотеки в наукових установах НАПН України.

Ключові слова: електронна бібліотека, соціально-психологічні аспекти, НАПН України, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

Постановка проблеми. Останні роки минулого сторіччя характеризувалися новою концептуальною побудовою суспільства, у якому інформація є основою економічної діяльності і соціальних взаємовідносин. Збереження, розвиток і раціональне використання цього стратегічного ресурсу має важливе значення для суспільства і держави, у зв'язку з чим суттєво змінюються роль і функції бібліотек як основного центру збереження і розповсюдження інформації [7, с. 75].

З метою формування єдиного інформаційного простору важливим є використання цілого комплексу різних заходів і технологій. Серед них особливе місце

належить електронній бібліотеці, яка і є одним з різновидів і формою існування цього інформаційного простору [2, с. 9]. Спірін О. М., зазначає, що особливу роль у розширенні доступу науковців до інформації відіграють електронні бібліотеки, які забезпечують подання інформаційних ресурсів в електронному вигляді. Вони на даний момент є частиною освітнього інформаційного простору, а також національного бібліотечно-інформаційного фонду країни [12].

Дамо відповідь на запитання «Який контент генерують наукові установи НАПН України?» Це наукові публікації (статті, тези доповідей), звіти, монографії, підручники, посібники, збірники матеріалів (конференцій, семінарів, круглих столів тощо), навчальні програми, робочі програми, методичні рекомендації, інструкції, набори даних (це можуть бути фотографії, результати експериментів тощо), мультимедійні презентації, аудіо- і відеозаписи, бази даних (повнотекстові, довідники, причому найчастіше унікальні, що створювалися поколіннями дослідників і представляють велику цінність), алгоритми, комп'ютерні програми, моделі та ін. За критерієм «структури» ресурси можуть бути розділені на документальні, структуровані (бази даних) й інші дані. У цілому їх можна охарактеризувати як досить неоднорідні, інтегрувати які можливо лише з використанням сучасних технологій [1, с. 3]. Усі ці матеріали потребують збереження і є вільними для доступу громадськості саме завдяки їх збереженню в науковій електронній бібліотеці НАПН України.

Арнаутов С. А. запитує: «Яким чином в даний час здійснюється відкритий доступ до ресурсів академічних установ? Статті, монографії, звіти доступні за допомогою традиційних видавничих технологій. Інші ж ресурси звичайно є надбанням установи-утримувача і практично недоступні (тому, що відсутня адекватна форма «публікації» таких даних)» [1]. З метою вирішення питання вільного доступу вчених і фахівців до наукових даних різних наукових установ (звісно, якщо дані не засекречені) потрібні нові нетрадиційні підходи. І найбільш ефективно ця задача може бути розв'язана шляхом створення електронних бібліотек, які реалізують якісно інший рівень зберігання, організації і розповсюдження найрізноманітніших даних і відомостей.

Отже, наукова електронна бібліотека НАПН України повинна стати тим місцем, де публікуються всі дані, здобуті в ході проведення наукових досліджень. А

під терміном «публікація в науковій електронній бібліотеці» розуміється місце і здатність додавати набори даних до колекцій з тим, щоб вони стали доступні і для інших дослідників. Звичайно, що статті, монографії тощо можуть бути опубліковані і за традиційною схемою (до або після публікації в науковій електронній бібліотеці). Наукова електронна бібліотека НАПН України стане сховищем всіх відомостей, якими володіє академічне наукове товариство.

Аналіз останніх публікацій. У наукових працях Савченко З. В. [9], Спіріна О. М. [11; 12], Іванової С. М. [5], Новицького О. В. [12], Резніченка В. А. [12] та ін., знайшли відображення різні питання щодо впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України. Проте, варто зазначити, що соціально-психологічні аспекти впровадження електронної бібліотеки залишилися малодослідженими і тому актуальними.

Мета статті полягає у визначенні соціально-психологічних особливостей впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України, дослідженні процесу соціально-психологічної адаптації наукових працівників до сприйняття даної інновації.

Виклад основного матеріалу. Як синоніми терміна «електронна бібліотека» використовуються терміни «віртуальна бібліотека» і «цифрова бібліотека». З огляду на форми подання інформації, термін «цифрова бібліотека» більш точний, ніж «електронна бібліотека», оскільки всі матеріали, що зберігаються в такій бібліотеці, попередньо так чи інакше оцифровуються, тобто мають цифровий, дискретний характер. Характером подання інформації в цифровій (електронній) бібліотеці обумовлюються її потенційні можливості, недоліки та форми роботи з нею. Термін «віртуальна бібліотека» підкреслює ту обставину, що за умов цифрового подання інформації і в умовах існування глобальних комп'ютерних мереж електронні документи можуть бути, по-перше, доступні як у стінах традиційної бібліотеки, так і за її межами, по-друге, пошук необхідного документа може вестися практично з будь-якого місця, де є можливість підключення до глобальної комп'ютерної мережі [12].

Наступна проблема, яка виникає після технологічної розробки наукової електронної бібліотеки НАПН України, це – необхідність дослідження процесу соціально-психологічної адаптації наукових працівників до сприйняття інновацій, тобто процесу її впровадження.

Світовий досвід впровадження різноманітних інновацій рекомендує ретельно спланувати не лише самі зміни, а й процес впровадження змін, особливо врахування соціально-психологічних аспектів. Адже сам процес розробки інновації становить лише 10 % трудомісткості впровадження нововведень, у той час як 90 % зусиль піде на подолання опору співробітників, зазначено ще Фредеріком Тейлором [4], якого вважають основоположником наукового менеджменту.

Крім наукових і освітніх колекцій, бібліотека може містити й колекції адміністративних документів. Освітня й наукова складова розподіленої системи електронної бібліотеки призначається для забезпечення наукового і навчального процесу, що накладає свої відбитки на всю структуру бібліотеки – на інформаційні ресурси, на функції та її сервіси. Спирін О. М. вказує на те, що електронна бібліотека НАПН України – складний програмно-апаратний комплекс [12], який має задовольняти наукові, освітні та соціальні потреби наукової громадськості.

Проблема дослідження соціально-психологічних аспектів впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua>) привернула увагу автора, оскільки почала виникати вже на другому етапі НДР «Науково-організаційні засади забезпечення функціонування єдиного інформаційного простору бібліотек наукових і навчальних закладів АПН України», яка виконувалась в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України протягом 2009–2011 рр.

Головною особливістю впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України є те, що суб'єктами нововведення в цьому випадку є всі без винятку наукові співробітники наукових установ НАПН України, незалежно від виконуваних ними обов'язків. Індивідуальне ставлення наукових працівників до нововведення не може не позначитися на їхніх судженнях, очікуваннях, настроях і діях. Таке ставлення інколи може призвести до різко протилежних позицій – від енергійної підтримки ідеї впровадження електронної бібліотеки до впертого опору змінам, обумовленого певними психологічними бар'єрами [14].

Керівництву наукових установ бажано знати про можливість виникнення психологічних перешкод (або бар'єрів), які ускладнюють пов'язану з впровадженням нововведення діяльність, тобто, бути підготовленим до подолання цих психологічних перешкод й ефективно використовувати методи їх подолання. Люди з низькою

межею терпимості до змін можуть вигадувати різні причини, намагаючись переконати інших в недоцільності або неможливості змін, досить часто це пов'язано з віком і статтю особи, а у багатьох людей зміни можуть викликати навіть стрес. Усе це і визначає важливість психологічної підготовки людей до змін [6].

Формування групової психології у ставленні до нововведень пов'язане з суперечливим характером самого процесу нововведень, тому виникнення подібних бар'єрів варто розглядати як цілком закономірне явище. Автор погоджується з Шаповалом М. І., що майже кожне організаційне нововведення викликає опір з боку груп або окремих осіб, і є їх звичайною реакцією на певні зміни. Деякі люди, як правило, реагують не на те, що відбувається об'єктивно, а на те, як вони собі це уявляють; тому будь-яке нововведення може здатися їм складнішим і загрозовішим звичному стану речей, ніж воно є насправді. І чим більше змін тягне за собою нововведення – цей опір є впертішим [14].

Недооцінювання чи ігнорування психологічних бар'єрів, які виникають під час впровадженні електронної бібліотеки НАПН України, може звести нанівець всі зусилля розробників. Важливим є не тільки розуміння об'єктивних закономірностей психологічних бар'єрів, але й бачення їх певної користі, які зможуть покращити це нововведення, і попередити про невдалі для кожної конкретної організації рішення. Впроваджуючи електронну бібліотеку НАПН України важливим є врахування психології науковців і вікових особливостей людей [14].

Проаналізувавши практику впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, виділяємо кілька соціально-психологічних аспектів, врахування яких дозволить передбачати негативні явища у процесі впровадження означеної бібліотеки в установах НАПН України.

Впровадження електронної бібліотеки НАПН України передбачає, що до процесу створення і наповнення мають бути залучені всі співробітники наукових установ НАПН України. А це, у свою чергу, вказує на необхідність подолання вкоріненого у психіці деяких людей навмисного відчуження й утриманства. Відповідно до цієї психології деякі з наукових працівників вважають, що відповідальність за «наповнення» електронної бібліотеки НАПН України має покладатися на спеціалістів тих відділів, робота яких безпосередньо пов'язана з її

розробкою і функціонуванням (тобто на спеціалістів відділу комп'ютерно орієнтованих систем навчання і досліджень Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України).

Роль керівництва організації у впровадженні наукової електронної бібліотек НАПН України і її наповненні є надзвичайно важливою. Доки керівники наукових установ, тобто ті, хто має найбільші можливості впливати на всіх співробітників, не будуть приділяти впровадженню електронної бібліотеки достатньо часу, її впровадження не може бути успішним. Адже, саме наукові публікації керівництва і їх кількість стануть важливим прикладом для інших співробітників [14].

Зрозуміло, що впровадження будь-яких нововведень виступає здебільшого не технічним, а соціальним і психологічним процесом і, що поспішне впровадження може викликати значно більший опір у порівнянні з новаціями, що вводяться поступово.

Упровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України є тривалим процесом, оскільки швидко ввести це нововведення звичайно можливо, а от процес його наповнення має бути постійним. Для більшості наукових установ у підході до проблеми впровадження наукової електронної бібліотеки переважає швидше соціально-психологічний ніж організаційно-методичний аспект. А в тих випадках, коли мова йде про психологію, будь-який поспіх не тільки не бажаний, а і навіть небезпечний [14]. Тобто, впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України і її наповнення – тривала і цікава робота. Адже її наповнення пов'язане з необхідністю підвищувати свою ІКТ-компетентність, з набуттям нових навичок, з освоєнням сучасних методів передавання і збереження даних. Для більшості наукових працівників діяльність з освоєння електронної бібліотеки НАПН України – це творча робота, хоч і здається на перший погляд рутинною, оскільки дає можливість більш широко представити свої наукові публікації з вільним доступом, що підвищить кількість цитувань. Електронна бібліотека НАПН України надає науковим співробітникам реальну перспективу поширювати свій науковий доробок, і долучити його до досягнень світової науки і практики.

Для створення сприятливого соціально-психологічного клімату з метою впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України бажано:

1) створення «стартового майданчика» – охоплює низку передумов, які забезпечать рівновагу між силами дії і протидії. Подібні передумови можливо створити шляхом формування робочої групи для адаптації і впровадження електронної бібліотеки, здатної забезпечити початковий імпульс і підтримувати безперервність цього процесу. Також, важливо розробити чітку стратегію/концепцію впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України, визначити і виділити потрібні для цього ресурси;

2) передбачення природи змін – ініціаторам наукової електронної бібліотеки НАПН України необхідно заглибитися в суть проблеми. Важливим є передбачення соціально-психологічних аспектів, які можуть виникнути під час впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України. Необхідно виявити, у яких відносинах співіснують групи й особи, які здатні створювати підтримку чи опір впровадженню означеної бібліотеки;

3) підтримка нововведення – бажано створити сприятливу атмосферу. Необхідною є організація масштабної роз'яснювальної роботи. Усі наукові працівники НАПН України повинні мати чітке уявлення про причини і характер впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України, а також про конкретну вигоду для кожного. Водночас, особливу увагу необхідно приділити групам і деяким особам, з боку яких можлива найбільша протидія. Важливо домогтися сприйняття наукової електронної бібліотеки НАПН України, як життєво необхідного впровадження для наукових установ НАПН України в цілому, так і для кожного співробітника окремо;

5) залучення до прийняття рішень – наукові співробітники, які, можливо, чинитимуть опір впровадженню наукової електронної бібліотеки НАПН України, доцільно надати певні повноваження у прийнятті рішень, бажано якнайшвидше залучити таких співробітників до планування робіт щодо впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України, для участі у підготовці заходів і прийнятті часткових рішень. Важливим є зробити їх співучасниками нової роботи;

4) врахування поведінкових факторів – щоб розпочати успішно використовувати наукову електронну бібліотеку НАПН України, необхідно, за можливості, виключити залучення осіб, які будуть спричиняти опір. Розпочати процес впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України краще за все, зі

створення робочої ініціативної групи, яка б підтримала ідею впровадження і виконала б попередню роботу, потрібно заохотити її й офіційно визнати.

Враховуючи новизну і необхідність затрат часу для введення особливо «вперше» своїх наукових публікацій до електронної бібліотеки НАПН України, доцільним є проведення реальної роз'яснювальної роботи серед керівного складу і наукових працівників установ НАПН України. Саме ця робота значно покращить розуміння необхідності впровадження електронної бібліотеки НАПН України, і значно зменшить страх перед нововведенням і зможе налаштувати на позитивне сприйняття змін у ході її впровадження. У процесі роз'яснювальної роботи щодо впровадження, ініціативна робоча група має використати різні рівні поширення ідей: практичні семінари, круглі столи, візуальні і групові бесіди. Шаповал М. І. зазначає, що керівникам наукових установ бажано передбачити і контролювати можливі джерела опору. Побороти особливо стійкий опір в деяких випадках можливо застосувавши примус [14].

Під час упровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України можуть бути виникати проблеми, що пов'язані з:

- недостатньою інформованістю щодо нововведення і його переваг для наукових установ і кожного науковця;
- недостатнім рівнем ІКТ-компетентності наукових співробітників;
- небажанням витратити час для внесення публікацій до електронної бібліотеки.

Найважливіша соціальна потреба – потреба і прагнення особи ствердити себе в очах інших людей, у власній думці, зарекомендувати себе в позитивному образі, отримати суспільне визнання і почуття значущості. Якщо керівництво вдало використає цей аргументи для роз'яснення важливості впровадження електронної бібліотеки НАПН України, і пояснить вигоди для кожного конкретного науковця, то можливо уникнути певних психологічних перешкоди, що все-таки виникають, зменшити психологічний опір науковців.

Визначимо соціально-психологічні аспекти, які виникають на етапах інноваційного процесу, які надають або стимулюючий, або гальмівний вплив на його перебіг.

До першої групи чинників відносяться об'єктивні фактори середовища, які включають в себе: 1) масштаби нововведень в галузі (можуть стати об'єктивною необхідністю у прийнятті організацією інноваційної політики); 2) інноваційна політика організації (може бути як інтенсивною, так і екстенсивною). Є певна залежність від попереднього інноваційного досвіду організації, і якщо він був успішним, то, цей досвід впливає на майбутні організаційні перетворення. Існує поняття так званих «творчих організацій», у яких є сприйнятливість до нового, стимулюється творчість, виявляється увага до кожної особистості. Часто такі установки на нововведення визначаються керівництвом, яке проявляє «інноваційну орієнтованість»; 3) особливості конкретного середовища (зміст трудової діяльності, професійно-кваліфікаційна структура колективу і т. д.) [10].

Друга група чинників є суб'єктивними факторами середовища і включає в себе таке.

1. Вік і стать (вплив цих факторів досить суперечливий). Вважається, що жінки більш конформні, обережніші, ніж чоловіки. В інноваційному процесі жінкам допомагають особистісні якості такі, як прагнення до нового, радикалізм, точність і акуратність, висока чутливість. Деякі складніші закономірності проявляються і в оцінці фактора віку в активній інноваційній політиці. Тут говорять про суб'єктивне значення нововведення для кожної окремої людини, незалежно від віку.

2. Особистісні якості. Для реалізації інноваційного процесу, сприяють такі якості, як схильність до ризику, високий професіоналізм, зацікавленість у службовому зростанні, особистісна причетність, установка на нововведення. Інноваторами називають людей з високою здатністю до соціальної адаптації, готових до співпраці, які є комунікабельними, бадьорими, активними, вони легко сприймають життя, схильні до незалежності, які ігнорують соціальні умовності, агресивно відстоюють свої права, мають потяг до ризику, схильними до експерименту, гнучкі, легко пристосовуються до незручностей і змін, критично ставляться до дійсності, спрямовані на пошуки альтернатив, активні, ці якості часто виявляються в суперечності із середовищем. Ставлення працівників до нововведення традиційно складається з трьох компонентів – пізнавального, емоційного і поведінкового. Виділяють п'ять типів ставлення до нововведень: активно-позитивне, пасивно-позитивне, нейтральне, пасивно-негативне, активно-негативне.

3. Кваліфікація, стаж роботи та освіта. Саме ці чинники вважають важливими для успішного прийняття інноваційних рішень. Зрозуміло, що прогресивні наукові працівники повинні володіти і постійно вдосконалювати свої вміння з використання ІКТ. І вважається, що найактивнішими в інноваційному процесі є люди з високим рівнем освіти [10].

З метою успішного впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України, керівникам наукових установ важливо знати установки наукових співробітників на нововведення, це дасть можливість прогнозувати підтримку або опір плановій інновації. Багато в чому формування позитивних установок залежить від зусиль ініціаторів нововведення і визначає особливості й терміни адаптації наукових співробітників в організації. Шевчук О. Е. наголошує, що потрапивши до електронного суспільства, стаєш не лише робітником розумової праці, але й її споживачем. Але щоб ця праця була ефективною, вчитися доводиться щогодини [15].

Краснокутська Н. В. визначає особливості реагування на інновації залежно від характеру і темпераменту людини, найчастіше бувають такі поведінкові реакції:

- споглядальне реагування, що постає як пасивність, байдужість;
- стихійно-повсякденне реагування, яке залежить від подій і обставин життя;
- активне реагування, виявами якого є або агресивне відкидання (незгода, критика, осуд), конформне прийняття (приспосовання, лицемірство та ін.), творчо-перетворювальне прийняття, співвіднесене із сенсом життя, логікою суспільних тенденцій, або радісне прийняття, коли беззастережно сприймаються будь-які зміни;
- тривожне реагування, що залежить від особистісних властивостей і якостей індивіда (низька самооцінка, почуття провини, підозрілість тощо) [6].

Керівникам необхідно виявити, за рахунок чого створюється несприятливе середовище, і які з мотиваційних умов необхідно змінити:

- одержати орієнтири у виборі методів створення позитивної мотивації, яка буде найефективнішою у формуванні готовності наукових працівників до впровадження електронної бібліотеки;
- виявити найбільш схильних і найбільш готових до інноваційної діяльності співробітників; спираючись на їхню підтримку, керівник зможе поступово залучати інших, підбираючи особливі мотивуючі впливи [13].

Як наголошує Шевчук О., що доки кожен не розплющить очей і не захоче побачити зміни – можна вважати, що, практично, вони не існують. Так, можна запровадити віртуальний центр працевлаштування, найдешевший онлайнвий магазин чи електронну бібліотеку, але все це будуть лише зовнішні зміни, що відповідатимуть саме новим технологіям, а не новому способу життя [15].

Отже, з викладеного вище, зроблено **висновок**, що для успішного впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України важливим є врахування таких соціально-психологічних аспектів.

1. Освітній рівень наукових працівників (чим він вищий, тим легше сприймається нововведення).

2. Обізнаність людей і інформаційні контакти (тобто одержання ними адекватної інформації про нововведення і постійний супровід у освоєнні новації).

3. Мотивація до нововведення (це реакція на інноваційну поведінку керівників й ініціаторів нововведення, на відповідне стимулювання і т. д.).

4. Суб'єктивне ставлення, пов'язане з «придбаннями» людини (зміна посади, режиму та організації роботи, вплив на здоров'я), яке має великий діапазон різних відтінків від беззастережного прийняття нововведення до активного опору [10].

Інформаційно-комунікаційні технології спрямовані на забезпечення вільного доступу громадян до накопичених у суспільстві знань і відсторонення організаційних, технологічних та інших обмежень під час кругообігу відомостей у суспільстві. Насьогодні, інформаційно грамотною людиною вважають особистість, яка здатна виявити, розмістити, оцінити інформацію і найефективніше її використовувати.

Складність впровадження нововведень полягає в тому, що будь-яка новація передбачає розвиток нових методів роботи наукових співробітників, тобто потрібне навчання співробітників, за такою програмою підвищення кваліфікації, що враховує не тільки технічні, але і психологічні аспекти впровадження змін. Також, бажано, щоб ця програма навчання включала такі напрями:

- переваги впровадження наукової електронної бібліотеки НАПН України для кожного науковця і для організації вцілому;
- деталізовані роз'яснення щодо роботи з електронною бібліотекою і її наповненням;
- врахування побажань і рекомендацій користувачів електронної бібліотеки;

- проведення семінарів, круглих столів, консультувань тощо щодо впровадження електронної бібліотеки;
- врахування соціально-психологічних аспектів впровадження електронної бібліотеки.

Електронна бібліотека НАПН України може перетворитися на самостійний суб'єкт сучасного інформаційного забезпечення і нову галузь досліджень зі своєю інфраструктурою. Актуальними для подальшого дослідження залишаються проблеми, пов'язані з вивчення статистичних даних щодо її використання і кількості звернень до даної електронної бібліотеки.

Список використаних джерел

1. *Арнаутов С. А.* Роль и место научных электронных библиотек / С. А. Арнаутов // Электронные библиотеки. – 2001. – Т. 4. – № 6. – С. 3–8.
2. *Берестова Т. Ф.* Электронная библиотека как инструмент создания единого информационного пространства / Т. Ф. Берестова // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. – 2009. – Т. 20. – № 4. – С. 6–12.
3. *Булычева О. С.* Информационные ресурсы и пользователи научной электронной библиотеки [Электронный ресурс] / Булычева О. С., Новиков В. Д. // Электронные библиотеки. Российский научный электронный журнал. – 2002. – Т. 5. – Вып. 1. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2002>.
4. Веб-сайт Организация времени: эффективность, успех, развитие [Электронный ресурс]. – Дата доступа 10.12.2011. – Режим доступа : <http://improvement.ru/bibliot/taylor/>.
5. *Иванова С. М.* Тенденції використання електронних бібліотек в наукових і навчальних закладах (зарубіжний і вітчизняний досвід) / С. М. Иванова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – №3 (23). – Режим доступу до журналу : <http://journal.iitta.gov.ua>.
6. *Краснокутська Н. В.* Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
7. *Оганова О. А.* Электронные информационные ресурсы академических библиотек Урала в образовательном пространстве вузов региона / О. А. Оганова // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 9. – С. 71–75.

8. Психологическое обеспечение внедрения инноваций [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа : <http://psylist.net/socpsy/00042.htm>.
9. *Савченко З. В.* Формування і використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів / З. В. Савченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №4 (18). – Режим доступу до журналу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
10. Социально-психологические факторы обеспечения успешного внедрения нововведений [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа : <http://psylist.net/socpsy/00043.htm>.
11. *Спірін О. М.* Проект концепції електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України / О. М. Спірін, С. М. Іванова, О. В. Новицький, М. А. Шиненко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №6 (20). – Режим доступу до журналу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
12. *Спірін О. М.* Проектування системи електронних бібліотек наукових і навчальних закладів АПН України / О. М. Спірін, В. М. Саух, В. А. Резніченко, О. В. Новицький // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – №6 (14). – Режим доступу до журналу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
13. *Чудакова В.* Психологічний супровід інноваційних освітніх проектів : мотиваційний компонент [Електронний ресурс] / В. Чудакова. – 2011. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/psychology/1281>.
14. *Шаповал М. І.* Соціально-психологічні аспекти впровадження стандартів ДСТУ ISO 9000 в організаціях України / Менеджмент якості : навч. посіб. [Електронний ресурс] / М. І. Шаповал. – Київ, 2007. – Режим доступу : <http://www.infolibrary.com.ua/books-text-9746.html>.
15. *Шевчук О.* E-Ukraine (Електронна Україна) [Електронний ресурс] / О. Шевчук, О. Голобуцький. – 2011. – Режим доступу : <http://www.e-ukraine.biz/index.html>.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВНЕДРЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОЙ БИБЛИОТЕКИ НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАУК УКРАИНЫ

Яцишин Анна Владимировна, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник отдела компьютерно ориентированных систем обучения и исследований, Институт информационных технологий и средств обучения Национальной академии педагогических наук Украины, г. Киев, e-mail: svetlorusova@ukr.net.

Аннотация

В статье проанализированы: социально-психологические аспекты внедрения электронной библиотеки Национальной академии педагогических наук Украины (НАПН Украины), рассмотрен процесс социально-психологической адаптации научных работников к восприятию инноваций, подчеркивается важность учета указанных аспектов для успешного функционирования электронной библиотеки, определены психологические препятствия для внедрения научной электронной библиотеки НАПН Украины. Сформулированы рекомендации для уменьшения влияния социально-психологических аспектов в процессе внедрения электронной библиотеки в научных учреждениях НАПН Украины.

Ключевые слова: электронная библиотека, социально-психологические аспекты, НАПН Украины, Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF E-LIBRARY OF THE NATIONAL ACADEMY OF PEDAGOGICAL SCIENCES OF UKRAINE

Anna V. Yatsishin, PhD (pedagogical sciences), senior researcher of the Department of computer-oriented systems, training and research, Institute of Information Technologies and Learning Tools of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, e-mail:svetlorusova@ukr.net.

Resume

The article analyzes the social and psychological aspects of implementation of the Digital library of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (NAPS of Ukraine), and the process of social and psychological adaptation of the scientists to the

acceptation of innovations. The importance of consideration of the mentioned aspects for the successful operation of an electronic library is underlined. The psychological barriers for implementation of scientific electronic library of NAPS of Ukraine are identified. The recommendations for reducing the influence of social and psychological aspects in the implementation of scientific digital libraries in research institutions of NAPS of Ukraine are formulated.

Keywords: e-library, social and psychological aspects, NAPS of Ukraine, Institute of Information Technologies and Learning Tools of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Матеріал надійшов до редакції 19.04.2012 р